

การสอบสวนที่มีขอบด้วยกฎหมาย: ศึกษาเฉพาะกรณีเหตุที่ทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด Unlawful investigations: Case study of the cause of the investigation ineffectiveness

วัชรพล ศรีปัक्षा*

คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Watcharapol Sripaksa*

Faculty of Police Science, Royal Police Cadet Academy

Received: April 30, 2024 | Revised: August 7, 2024 | Accepted: September 19, 2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและเสนอแนะแนวทางในการป้องกันปัญหา การสอบสวนโดยมิชอบ ผลการวิจัยพบว่า การสอบสวนที่บกพร่องในสาระสำคัญตามกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาที่ทำให้การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถือว่าคดีนั้นไม่มีการสอบสวนมาก่อน ทำให้พนักงาน อัยการไม่มีอำนาจฟ้อง มีอยู่ 4 กรณี ได้แก่ 1) ผู้สอบสวนมิได้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน 2) พนักงาน สอบสวนผู้รับผิดชอบไม่ได้ดำเนินการในเขตอำนาจ 3) พนักงานสอบสวนไม่แจ้งข้อหาให้กับผู้ต้องหา และ 4) พนักงานสอบสวนมิได้มีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายในความผิดต่อส่วนตัว ผลกระทบต่อผู้เสียหาย ได้แก่ การ การฟ้องร้องคดีใหม่ การเสียสิทธิขอให้บังคับจำเลยคืนทรัพย์สินหรือชดเชยค่าสินไหม เป็นต้น ส่วน ผลกระทบต่อผู้ต้องหา ได้แก่ การถูกดำเนินคดีซ้ำจากการกระทำความผิดเพียงครั้งเดียว ส่วนผลกระทบต่อ สังคม ได้แก่ ต้นทุนทางสังคมที่ต้องทำการสอบสวนคดีใหม่ ซึ่งไม่คุ้มค่ากับประโยชน์ที่ได้รับจากการยกฟ้อง เพราะเหตุข้างต้น อีกทั้งการยกฟ้องด้วยเรื่องดังกล่าวมิใช่สาเหตุที่เกิดจากความผิดพลาดบกพร่องของ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่อย่างใด สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรพิจารณาแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญา โดยให้หัวหน้าสถานีตำรวจต้องทำการตรวจสอบเหตุแห่งการ สอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายเหล่านี้อย่างเคร่งครัด ข้อเสนอเหล่านี้จะช่วยลดจำนวนคดีที่เกิดขึ้นจากการ สอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ และจะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมและ ตำรวจมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การสอบสวน, การสอบสวนที่มีขอบด้วยกฎหมาย, การสอบสวนเสียไปทั้งหมด

* Email: wat3336@gmail.com

Abstract

This research aims to study the cause and suggest solutions to the problems of the investigation ineffectiveness. The research found that there are four causes of the investigations ineffectiveness considered to be no investigations and resulted to the power of public prosecutor to be invalid, as follows: 1) The person who conducted the investigation was not the inquiry official. 2) The inquiry officials investigate criminal cases not occurred in the jurisdiction. 3) The inquiry officials did not inform charge to the accused. And 4) in case of compoundable offence, the inquiry officials conducted the investigation without the complaint of the injured person. If the court dismisses the case because of such reasons, even if the right to bring a criminal case is granted, the new lawsuit would not be restrained. However, it would cause the serious damage to the justice system included injured person, the accused, the defendant and the society considerably. It might be behindhand to files the complaint. The effect to the injured person is losing the right to request the defendant to return the property or to compensate. The effect to the accused or the defendant is they might be prosecuted or punished and be subject to several procedures twice for the same facts. Recommendations include considering amendments to laws, ordinances, and sentencing guidelines. Initially, the Royal Thai Police should revise the regulations or instructions related to the investigation of the case. This would reduce the number of cases arising from unlawful investigations and it will contribute to the public confidence to Royal Thai Police and the Justice system.

Keywords: Investigation, Unlawful Investigation, Investigation Ineffectiveness

บทนำ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) บัญญัติว่า “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กำลังหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือ พิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ การสอบสวนจึงเป็นกรณีที่เกิดความผิด อาญาขึ้นแล้ว โดยพนักงานสอบสวนทำการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งอาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ และจัดการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้น ส่วนการดำเนินการอื่น ๆ ก็เช่น การควบคุม ผู้ต้องหา การนำตัวผู้ต้องหาไปฝากขังต่อศาล การทำบันทึกต่าง ๆ การออกหมายเรียก การออกหมายจับ เป็นต้น ทั้งนี้การสอบสวนมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบข้อเท็จจริงแห่งความผิด เพื่อพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะ เอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

การสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต้องประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์ 4 ประการ ได้แก่

ประการแรก การสอบสวนนั้นได้กระทำโดยเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน กล่าวคือ เจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนจะต้องเป็นพนักงานสอบสวนตามมาตรา 2 (6)

ประการที่สอง พนักงานสอบสวนจะต้องมีเขตอำนาจที่จะสอบสวนคดีนั้นได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 ถึงมาตรา 21

ประการที่สาม การสอบสวนนั้นได้ดำเนินการโดยถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในสาระสำคัญ เช่น มีการแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ต้องหาทราบตามมาตรา 134 และ

ประการที่สี่ การสอบสวนในคดีความผิดต่อส่วนตัว พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนได้ต่อเมื่อมีการร้องทุกข์ของผู้เสียหายตามมาตรา 121 วรรคสอง

ถ้าการสอบสวนคดีอาญาใดมิได้เป็นไปตามที่กล่าวมาข้างต้นในข้อหนึ่งข้อใด การสอบสวนในคดีนั้นย่อมไม่ชอบและต้องถือว่าไม่มีการสอบสวนมาก่อน เมื่อถือว่าไม่มีการสอบสวน พนักงานอัยการย่อมไม่มีอำนาจฟ้องตามมาตรา 120 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าการสอบสวนเป็นเงื่อนไขสำคัญของการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ หากมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้น พนักงานอัยการจะฟ้องคดีมิได้ เว้นแต่ในคดีนั้นผู้เสียหายจะไปฟ้องคดีต่อศาลเองตามมาตรา 28 ประกอบมาตรา 162 การสอบสวนที่ถือว่าเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงมีความสำคัญมาก เพราะเมื่อพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานสรุปสำนวนการสอบสวนและมีความเห็นทางคดีเสนอพนักงานอัยการแล้ว พนักงานอัยการจึงจะพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้วจึงมีความเห็นสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดีต่อไป

เนื่องจากการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ ดังนั้นการสอบสวนจะต้องชอบด้วยกฎหมายและไม่ผิดพลาดบกพร่องในสาระสำคัญดังที่ได้กล่าวมา อย่างไรก็ตามยังมีคดีอาญาที่ศาลได้มีคำพิพากษาว่าการสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายถือว่าคดีนั้นไม่มีการสอบสวนมาก่อน มีผลทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องและพิพากษายกฟ้อง ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินคดีอาญา ผู้กระทำความผิดไม่ถูกลงโทษ ส่วนผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรมโดยที่หลายคดีนั้นไม่ควรจะเกิดขึ้น และควรมีระบบที่ป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว

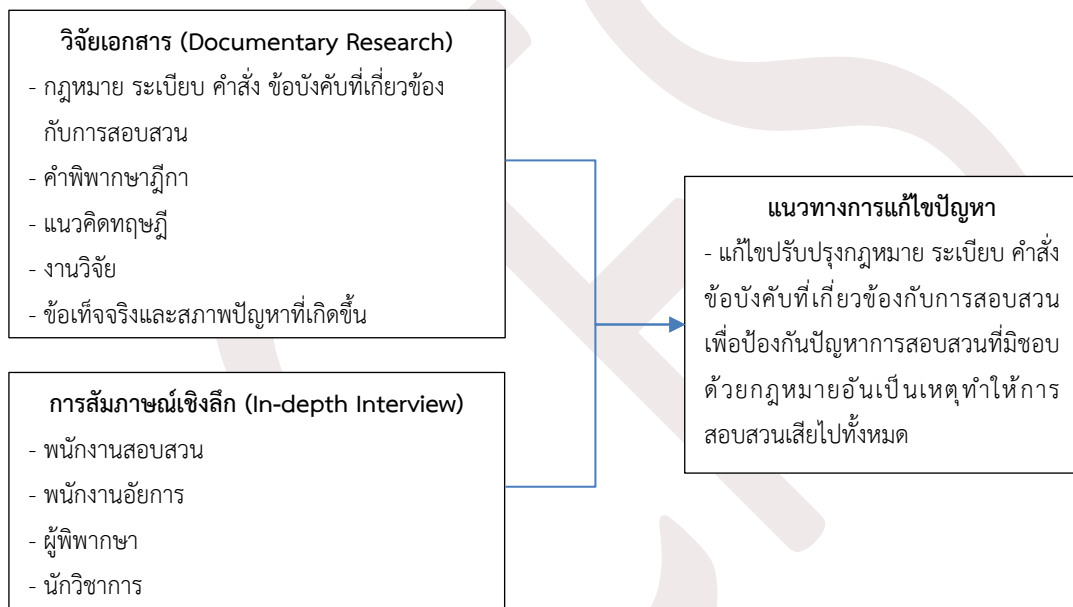
จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่คดีอาญาถูกยกฟ้องด้วยเหตุที่ศาลเห็นว่าเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งที่เป็นเรื่องที่สามารถใช้ความระมัดระวังและป้องกันมิให้เกิดขึ้นได้ในชั้นการสอบสวน การวิจัยนี้จึงมุ่งหมายที่จะศึกษาปัญหากฎหมายที่เป็นเหตุทำให้การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย และศึกษาระบบการตรวจสอบการสำนวนการสอบสวน แนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อเป็นแนวทางป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินคดีอาญา ก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้เสียหาย มีการบังคับโทษต่อผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นหลักประกันให้กับผู้ต้องหาซึ่งเป็นประธานในคดีว่าจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้

สามารถนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการสอบสวนคดีอาญา ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นศรัทธาต่อการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวนในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาที่ทำให้การสอบสวนคดีอาญามีข้อด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหที่ทำให้การสอบสวนคดีอาญามีข้อด้วยกฎหมายอันเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา การพิจารณาและการสืบพยานคดีอาญาในศาลมีหลักสำคัญอยู่ที่ต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ซึ่งหลักการดังกล่าวได้พัฒนามาจาก “ระบบไต่สวน” (Inquisitorial System) จากนั้นได้มีการพัฒนารูปแบบการดำเนินคดีอาญามาเป็น “ระบบกล่าวหา” (Accusatorial System) ระบบไต่สวนเป็นระบบที่มีการดำเนินคดีโดยไม่มีการแยกหน้าที่ “สอบสวน-ฟ้องร้อง” และหน้าที่ “พิจารณา-พิพากษา” ออกจากกัน การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของบุคคลหรือองค์กรเดียวคือผู้พิพากษาหรือศาล ส่วนระบบกล่าวหามีการพัฒนามาจากข้อบกพร่องในระบบไต่สวน รูปแบบคือ การที่บุคคลคนหนึ่งนำเรื่องราวมาฟ้องกล่าวหาอีกบุคคลหนึ่งต่อผู้มีอำนาจชี้ขาดเพื่อให้ชำระคดีแก่ตน (Khemchai Chutiwong, 1998 น. 2-3) มีการแบ่งผู้เกี่ยวข้องกับคดีออกเป็น 3 ฝ่าย

ได้แก่ ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา และศาล ผู้พิพากษาต้องวางตัวเป็นกลาง การพิสูจน์ข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของคู่ความ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในเรื่องการสืบพยานเป็นไปโดยเคร่งครัด มีบทตัดพยาน (Exclusionary Rule) ที่เด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อมิให้ทั้งสองฝ่ายได้เปรียบเสียเปรียบกัน ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี ไม่ใช่ตัวถูกลงโทษ การซักพยานหรือเป็นกรรมในคดี กฎหมายจึงให้สิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหา เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และห้ามการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่มีขอบ (Kanit Nanakorn, 2018 น. 89)

1.2 ทฤษฎีการสอบสวน ทฤษฎีการสอบสวน คือการนำหลักค้นหาความจริงและหลักเหตุผลมาใช้เป็นหลักคิดในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่เป็นความจริงและถูกต้อง อันจะทำให้เกิดความยุติธรรมตามความเป็นจริงได้อย่างแน่แท้ หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) หมายความว่า การค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดีเพื่อให้ได้ข้อยุติตามความเป็นจริง ซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายของผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม เจ้าพนักงานนั้นก็ต้องค้นหานำเข้ามาในคดีเพื่อพิสูจน์ความจริงนั้นให้ได้ การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าเป็นขั้นตอนแรกที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ดังนั้นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยจะต้องไม่มุ่งหวังที่จะไปค้นหาความจริงในชั้นพิจารณาของศาลเท่านั้น เพราะถ้าในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลนี้มีการดำเนินการมาอย่างบกพร่องแล้ว ในชั้นพิจารณาของศาลก็อาจแก้ไขอะไรไม่ได้มาก เพราะศาลเองเมื่อทำการพิจารณาพิพากษาคดีก็ต้องอาศัยพยานหลักฐานที่ได้มาจากระบวนการในชั้นสอบสวนเป็นข้อพิจารณา หากการดำเนินการของเจ้าพนักงานได้กระทำโดยละเลยต่อหลักค้นหาความจริงแล้ว สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาอาจถูกระงับหรือละเมิด ส่วนหลักเหตุผล (Principle of Rationality) หมายความว่า ความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยยึดถือเหตุผลและความเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกันของพยานหลักฐานนั้นว่าเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริงและสามารถรับฟังได้แน่นอน (Chakkapong Wiwatwanit, 2010 น. 227)

1.3 หลักอำนาจสอบสวนเป็นอำนาจเดียว การดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงานต้องถือว่าเป็นกระบวนการเดียวกัน โดยเจ้าพนักงานผู้ดำเนินคดีจะต้องประสานงานร่วมมือกันในฐานะที่เป็นองค์กรเดียวกัน มิใช่แบ่งแยกการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานออกไปเป็นส่วน ๆ ตามการแบ่งเขตในทางบริหารงานขององค์กรตำรวจ หากมีการแบ่งแยกอำนาจสอบสวนออกเป็นเขต ๆ ดังที่พนักงานสอบสวนปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันแล้ว กรณีนี้ก็จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้ต้องหาหลายครั้งในความผิดเดียวกันได้หากความผิดนั้นเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันหรือพร้อม ๆ กันในหลาย ๆ เขตอำนาจสอบสวนที่แบ่งแยกออกไป (Sanyalux Panwattanalikit, 2009 น. 240-241) กล่าวคือ สำนวนการสอบสวนในเรื่องเดียวกันต้องมีเพียงสำนวนเดียวเท่านั้น พนักงานสอบสวนท้องที่ต่าง ๆ จะต้องร่วมมือกันทำการสอบสวน ไม่ใช่แยกกันหรือแย่งกันทำการสอบสวน เพราะการแยกกันหรือแย่งกันทำการสอบสวนย่อมเป็นเหตุให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับความเดือดร้อนในเรื่องเดียวกันหลายครั้งซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องห้ามตามกฎหมาย (Kanit Nanakorn, 2018 น. 508) ฉะนั้น หากให้พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจหน้าที่ต่างคนต่างทำ ก็อาจจะเป็นการกระทบต่อหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ว่า “บุคคลจะไม่ถูกพิจารณาคดีซ้ำสองครั้งในการกระทำเดียวกัน” (ne bis in

idem) นอกจากนี้อำนาจของพนักงานสอบสวนนั้นถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นองค์กรในการดำเนินคดีอาญา สามารถทำการสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของตนได้ทั่วราชอาณาจักร และอำนาจสอบสวนเป็นอำนาจเดียวมีอาจแบ่งแยกออกเป็นส่วน ๆ ได้ ทั้งนี้ตามหลักที่ว่า “จะไม่มีที่ใดหรือคดีใดอยู่นอกอำนาจสอบสวน” (There will be no place or any criminal case beyond the power of inquiry) (Kanit Nanakorn, 2012 น. 441)

1.4 หลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) เป็นรูปแบบที่เน้นการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมุ่งควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมนั้นต้องรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แม้การกระทำของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมนั้นจะกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ตาม แต่เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวมแล้วยอมทำได้ เช่น ตำรวจเป็นผู้ออกหมายจับได้เอง มีอำนาจในการสืบสวนและสอบสวนคดีอย่างกว้างขวาง เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ รูปแบบนี้จะเน้นไปที่การควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมอย่างเต็มที่ ส่วนเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นเป็นเรื่องรองลงไป เช่น กระบวนการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่หากพยานหลักฐานนั้นสามารถที่จะพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลยก็รับฟังได้ (Isravut Onnom, 1998 น. 26)

1.5 หลักความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย (Due Process Model) แนวคิดภายใต้การบริหารงานตามรูปแบบนี้ก็คือ การแสวงหาความจริงและการคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น การที่ประชาชนคนใดคนหนึ่งจะถูกกล่าวหาว่าเป็นอาชญากร และถูกลิดรอนเสรีภาพได้นั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้ ซึ่งวิธีการที่ดีที่สุดที่จะพิสูจน์ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์นั้นก็คือการพิสูจน์จากพยานหลักฐานต่าง ๆ วิธีการตามรูปแบบนี้ถือหลักที่ว่า "ประชาชนทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง" การดำเนินงานของตำรวจ อัยการ ศาล หรือราชทัณฑ์ จึงต้องยึดมั่นในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชนโดยเคร่งครัด หากประเทศใดให้ความสำคัญกับแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน กระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศนั้นก็จะเน้นหนักไปในทางคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยไม่เป็นธรรมจากเจ้าพนักงานของรัฐ กระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนจะถูกจำกัดและถ่วงดุล การสืบสวน การสอบสวน การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และการรับฟังพยานหลักฐานจะคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนยิ่งกว่าความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน (Chonlada Jintasatean, 2010 น. 10)

1.6 หลักฟังความทุกฝ่าย (audiatur et altera pars) หมายความว่า จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหามีโอกาสแก้ข้อกล่าวหาได้และมีสิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้าน (right to full hearing) (Kanit Nanakorn, 2018 น. 96) การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานแห่งคดี มีสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่ แต่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาได้นั้น เขาจะต้องทราบก่อนว่าตนเองถูกกล่าวหาว่าอย่างไร ดังนั้น จึงต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ หลักฟังความทุกฝ่ายถือเป็นหลักที่คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา โดยให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาเพื่อต่อสู้คดี และเป็น

หน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ทั้งต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาพอสมควรในการให้การแก้ข้อกล่าวหา นั้น จากเนื้อหาของหลักฟังความทุกฝ่ายนี้เอง จึงต้องสอบสวนปากคำผู้ต้องหา ก่อนเสมอ ดังที่มาตรา 120 บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” บทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแม้จะได้มีการรวบรวมพยานหลักฐานจนฟังได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แต่หากจะยื่นฟ้องผู้ต้องหาแล้ว ก็จะต้องมีการสอบปากคำผู้ต้องหา ก่อนการฟ้องคดีเสมอ การสอบสวนคดีใดที่มีได้ปฏิบัติตามหลักฟังความทุกฝ่ายมีผลทำให้การสอบสวนนั้นไม่ชอบทีเดียว (Yingphan Khamphuwang, 2012 น. 51)

1.7 หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำในชั้นเจ้าพนักงาน โดยทั่วไปแล้วคดีอาญาที่จะดำเนินการนั้น ต้องเป็นคดีใหม่ ซึ่งสภาพการเป็นคดีใหม่มิได้มีสภาพเพียงแต่การเป็นคดีใหม่เนื่องจากยังไม่มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดหรือยังไม่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องเท่านั้น ในกรณีที่คดีอาญาใดได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้วถือว่าเป็นคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาจะดำเนินคดีนั้นอีกไม่ได้ ซึ่งถือว่าเป็นเงื่อนไขระงับคดี กล่าวคือ การดำเนินคดีซ้ำจะกระทำมิได้ (Kanit Nanakorn, 2012 น. 188-189) เมื่อมีกรณีที่เข้าหลักเกณฑ์ของการห้ามดำเนินคดีซ้ำแล้ว พนักงานอัยการและศาลจะดำเนินคดีนั้นต่อไปไม่ได้ ซึ่งเงื่อนไขระงับคดีนั้นพนักงานอัยการและศาลจะต้องหยิบยกปัญหานี้ขึ้นพิจารณาเองก่อนเสมอ และถ้าหลักเกณฑ์ในการห้ามดำเนินคดีซ้ำปรากฏขึ้นภายหลัง พนักงานอัยการและศาลก็ไม่มีอำนาจหรือหมดอำนาจในการดำเนินคดีอีกต่อไป กล่าวคือ การชี้ขาดในเนื้อหาคดีจะกระทำมิได้นั่นเอง (Sanyalux Panwattanalikit, 2009 น. 250)

1.8 หลักบุคคลไม่ควรถูกลงโทษซ้ำสองจากการกระทำครั้งเดียว (ne bis in idem) หลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ “ne bis in idem” แปลเป็นภาษาอังกฤษได้ว่า “not twice the same” หมายความว่า การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญามากกว่าหนึ่งครั้งในการกระทำเดิม ข้อเท็จจริงเดิม หรือคดีเดิมจะกระทำไม่ได้ (Panlop Padchaiwong, 2006 น. 21-22) หรืออาจกล่าวได้ว่าบุคคลจะไม่สามารถได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำเดียวกัน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 Tassanee Angsanant, (1993) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสอบสวนซ้ำ โดยการศึกษาแนวความคิดหลักการห้ามดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย พบว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่ชัดเจน เป็นเหตุทำให้สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนถูกละเลยไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร นอกจากนี้เนื่องจากโครงสร้างการดำเนินคดีอาญาที่แยกการสอบสวนออกจากการฟ้องร้องเป็นอิสระจากกัน จึงมีผลทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนและใช้มาตรการบังคับต่าง ๆ โดยอิสระ โดยไม่มีองค์กรอื่นตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวว่าเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องการสอบสวนยังขาดความเข้าใจในหลักกฎหมายที่ห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำในความผิดเดียวกัน ทั้งนี้ควรปรับปรุงโครงสร้างการดำเนินการชั้นสอบสวนที่แยกการสอบสวนเป็นอิสระจากการฟ้องคดีให้เป็นไปตามทฤษฎีที่ว่า “อำนาจสอบสวนฟ้องร้องไม่อาจแบ่งแยกได้” โดยพนักงานอัยการรับผิดชอบควบคุมการสอบสวน เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเพียง

ผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐาน และควรแก้ไขความหมายขอบเขตของการห้ามสอบสวนซ้ำตามมาตรา 147 ให้มีความชัดเจนขึ้น

2.2 Sutida Kanchanawongse, (2007) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการดำเนินคดีอาญาซ้ำชั้น เจ้าพนักงาน ได้ความว่า ในการดำเนินคดีอาญามีหลักวิธีพิจารณาที่สำคัญหลักหนึ่งที่เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคล คือหลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ (ne bis in idem) อันมีความหมายว่าบุคคลจะไม่ได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำเดียวกัน สำหรับปัญหาการดำเนินคดีอาญาซ้ำในชั้นเจ้าพนักงานที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ คือกรณีการแจ้งข้อหาซ้ำและการสอบสวนซ้ำในชั้นสอบสวนซึ่งนำไปสู่ปัญหาการฟ้องคดีอาญาซ้ำโดยพนักงานอัยการและผู้เสียหาย ปัญหาดังกล่าวได้กระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาเกินสมควรแก่เหตุ ขัดแย้งกับหลักห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำที่บัญญัติขึ้นเพื่อปกป้องประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐมิให้เกิดเลยขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ปัญหาการดำเนินคดีอาญาซ้ำในชั้นเจ้าพนักงานที่มักเกิดขึ้นจากการสอบสวนคดีอาญาเรื่องเดียวกันที่อาจเกิดในหลายท้องที่ และแต่ละท้องที่ต่างมีพนักงานผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาที่ต่างฝ่ายต่างใช้อำนาจของตนโดยไม่รู้หรือเกิดการแย่งกันทำหน้าที่ขึ้นได้ เช่นนี้แล้วสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะยังได้รับการกระทบกระเทือนซ้ำแล้วซ้ำเล่า ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายต่อผู้ถูกกล่าวหาเป็นอย่างมาก ผู้ศึกษาวิจัยเห็นควรเสนอให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติกระเบียบในเรื่องการสอบสวนคดีอาญาในเรื่องเขตอำนาจสอบสวนและพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ควรกำหนดให้พนักงานสอบสวนซึ่งรับคำร้องทุกข์ไว้สอบถามผู้เสียหายก่อนว่าได้มีการร้องทุกข์ในเรื่องเดียวกันไว้กับพนักงานสอบสวนในท้องที่อื่นหรือไม่ หากมีร้องทุกข์ไว้กับพนักงานสอบสวนในท้องที่อื่นไว้ก่อนแล้ว ก็ให้สอบสวนปากคำผู้เสียหายแล้วส่งบันทึกคำให้การผู้เสียหายไปยังพนักงานสอบสวนที่รับแจ้งความร้องทุกข์ไว้แต่แรกเพื่อให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนต่อไป

2.3 Yingphan Khamphuwang, (2012) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเขตอำนาจสอบสวน คดีอาญาพบว่า การปรับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ตามแนวคำพิพากษาของศาลไทยที่จะทำให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องผู้ต้องหาได้นั้น จะต้องเป็นการสอบสวนผู้ต้องหาโดยมีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ การสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา 18 และมาตรา 19 ซึ่งมีปัญหาในทางปฏิบัติและเกิดการโต้แย้งในทางวิชาการหลายประการ การไม่ปฏิบัติตามหลักกฎหมายดังกล่าวมีความร้ายแรงถึงขนาดตัดอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการทำให้กระบวนการยุติธรรมถูกการบิดเบือน โดยผู้มีส่วนได้เสียในคดีต่างหยิบยกเอาสภาพปัญหาดังกล่าว ขึ้นกล่าวอ้างเพื่อให้ศาลนำเอาเหตุผลทางเทคนิคซึ่งมิใช่เนื้อหาของความผิดมาพิพากษายกฟ้องหรือ ตัดอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการอันเป็นประโยชน์แก่รูปคดีของตน ส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมถูกกระทบกระเทือน ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่าปัญหาเกิดจากการตีความกฎหมายขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การปรับใช้กฎหมายในเรื่องดังกล่าว องค์กรในกระบวนการยุติธรรมควรคำนึงถึงหัวใจของอำนาจสอบสวนที่แท้จริงเป็นสำคัญโดยเฉพาะหลักฟังความทุกฝ่ายและหลักการห้ามมิให้ดำเนินคดีซ้ำ นอกจากนี้ต้องยึดหลักว่าอำนาจของพนักงานสอบสวนนั้นเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นองค์กรในการดำเนินคดีอาญา สามารถสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของตนได้ทั่วราชอาณาจักรและอำนาจสอบสวน

เป็นอำนาจเดียวมีอาจแบ่งแยกออกเป็นส่วน ๆ ได้ ทั้งนี้ตามหลักที่ว่าจะไม่มีการใดหรือคดีใดอยู่นอกอำนาจสอบสวน ด้วยเหตุนี้การตีความการใช้กฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา 18 และมาตรา 19 จึงควรถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาใหม่ให้เป็นไปตามหลักที่ควรจะเป็นต่อไป

2.4 Kunthasut Arunsuda, (2020) ได้ศึกษาแนววินิจฉัยของศาลฎีกาเกี่ยวกับการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ได้ความว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ที่บัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” โดยศาลฎีกาตีความคำว่า “มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” จะต้องเป็นการสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมาย หากคดีใดแม้มีการสอบสวนมาก่อน แต่เป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้วย่อมส่งผลทางกฎหมายอยู่สองกรณี ได้แก่ กรณีแรก ศาลฎีกาถือว่าคดีนั้นไม่มีการสอบสวนมาก่อน พนักงานอัยการจึงไม่มีอำนาจฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลตามมาตรา 120 และกรณีที่สอง ศาลฎีกาถือว่าคดีนั้นมีการสอบสวนมาแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลตามมาตรา 120 เพียงแต่ศาลจะไม่รับฟ้องพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ซึ่งหากศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายจนถึงขนาดทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด และพนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องแล้ว ศาลย่อมพิพากษายกฟ้องโจทก์และปล่อยตัวจำเลยไปทั้ง ๆ ที่ข้อบกพร่องของการสอบสวนดังกล่าวอาจจะไม่มีผลกระทบต่อเนื้อหาหรือข้อเท็จจริงที่ใช้ในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย ซึ่งหากจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง เท่ากับกฎหมายไม่สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรจะนำทั้งหลักการควบคุมอาชญากรรม และหลักความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมายมาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาควบคุมกันอย่างสมดุลในการวินิจฉัยผลของการสอบสวนที่ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบุคคลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม และนักวิชาการด้านกฎหมาย การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการนี้ ผู้วิจัยประสงค์จะค้นหาถึงเหตุที่ทำให้การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาจากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

(1) กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ เจ้าพนักงานตำรวจที่ทำหน้าที่ด้านการสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา และนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย ทั้งนี้บุคคลดังกล่าวต้องดำรงตำแหน่งนั้นแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

(2) คัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวตามข้อ (1) อย่างน้อยฝ่ายละ 1 คน ซึ่งแต่ละฝ่ายปฏิบัติหน้าที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ รวม 20 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูล 2 แบบ ได้แก่

(1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

(2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมโดยการทบทวนวรรณกรรมจากตำรา เอกสาร บทความ กฎหมาย คำพิพากษากฎีกา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

3. เครื่องมือการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษา 2 แบบ ได้แก่

(1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญา เช่น ตำรากฎหมาย บทความ คำพิพากษากฎีกา วิทยานิพนธ์วิจัย เป็นต้น

(2) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมตามประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guideline) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับปัญหาที่ทำให้การสอบสวนคดีอาญาไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นเหตุให้การสอบสวนดังกล่าวนั้นเสียไปทั้งหมด และแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้าด้านข้อมูล (Triangulation) ศึกษาข้อมูลเรื่องเดียวกันนั้นจากการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและเชื่อถือได้ของข้อมูล และเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าสามารถนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาของการวิจัยได้

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการสอบสวนที่มีชอบด้วยกฎหมาย ศึกษาเฉพาะกรณีเหตุที่ทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาที่ทำให้การสอบสวนคดีอาญามีชอบด้วยกฎหมายอันเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ทำให้เกิดการสอบสวนคดีอาญาที่มีชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว จากการศึกษาวิจัยด้วยการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ได้ให้ความคิดเห็นทัศนคติในทางกฎหมาย ผลการวิจัยมีดังนี้

(1) ปัญหาที่ทำให้การสอบสวนคดีอาญามีชอบด้วยกฎหมายอันเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด

(1.1) หลักกฎหมายและแนวคำพิพากษากฎีกาที่กำหนดให้ผู้ทำการสอบสวนต้องดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน ต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหากับผู้ต้องหา การสอบสวนต้องกระทำในเขตอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ และในคดีความผิดต่อส่วนตัวต้องมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบอันเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย หากมิได้ปฏิบัติตามจะเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด พบว่า การสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมายต้องประกอบไปด้วยบุคคลที่ทำ

หน้าที่ในการสอบสวนต้องดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน เนื่องจากกฎหมายให้ความสำคัญกับตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับบุคคลที่ดำรงตำแหน่งพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษา การสอบสวนจะต้องกระทำในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนเพราะจะทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบ ต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาให้กับผู้ต้องหาทราบตามกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ต้องหามีโอกาสทราบข้อกล่าวหาและแนวทางในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ตามสิทธิของผู้ต้องหา และการสอบสวนในคดีความผิดอันยอมความได้นั้นต้องมีคำร้องทุกข์จากผู้เสียหายก่อน พนักงานสอบสวนจึงจะมีอำนาจสอบสวนคดีได้ หากการสอบสวนขาดตกบกพร่องในประเด็นใดประเด็นหนึ่งข้างต้นจะเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตามมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่านเห็นว่า การสอบสวนที่ไม่ได้กระทำภายในเขตอำนาจสอบสวนนั้นไม่ควรถึงขนาดเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดจนเป็นเหตุทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง เนื่องจากเขตอำนาจสอบสวนเป็นเพียงการแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบเพื่อไม่ให้เกิดการเกี่ยงงอนกันในการสอบสวนเท่านั้น หรือในความผิดที่เกี่ยวข้องกันหลายท้องที่ แนวคิดในเรื่องเขตอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนกับศาลอาจเห็นไม่ตรงกัน การยกฟ้องด้วยเหตุดังกล่าวจะส่งผลเสียทำให้ต้องมีการดำเนินคดีใหม่ทั้งหมด บางคดีเวลาล่วงเลยกันไปหลายปีแล้ว และการดำเนินคดีใหม่จะเป็นเหตุทำให้ผู้ต้องหาถูกดำเนินคดีซ้ำ จึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้มีความยืดหยุ่นไม่ควรถึงกับทำให้เสียหายไปทั้งคดี

(1.2) เหตุที่ทำให้การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ส่งผลให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดนั้น แตกต่างจากการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายกรณีอื่น ๆ เช่น การไม่แจ้งสิทธิผู้ต้องหาก่อนถามคำให้การ การไม่มีสหวิชาชีพเข้าร่วมการสอบสวนในคดีเด็ก การทรมานหรือใช้กำลังบังคับในการถามคำให้การผู้ต้องหา ฯลฯ ซึ่งมีผลเพียงทำให้ไม่อาจใช้คำให้การเหล่านั้นมารับฟังเป็นพยานหลักฐานได้เท่านั้น พบว่า เหตุที่ทำให้การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการสอบสวนที่มีได้กระทำโดยบุคคลที่ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน การสอบสวนที่มีได้กระทำลงในเขตอำนาจสอบสวน การที่พนักงานสอบสวนมิได้แจ้งข้อกล่าวหาให้กับผู้ต้องหา และการสอบสวนในคดีความผิดต่อส่วนตัวโดยมิได้มีการร้องทุกข์ของผู้เสียหายนั้น เป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายในประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ ถึงขนาดว่าถ้าไม่ได้มีการปฏิบัติตามจะทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด มีความแตกต่างจากการสอบสวนที่ไม่ชอบในกรณีอื่น ๆ เช่น การไม่แจ้งสิทธิผู้ต้องหา การไม่จัดให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมฟังการสอบสวนคดีที่ผู้ต้องหาเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี การขู่เช็ญ หลอกลวง หรือใช้กำลังบังคับในการถามปากคำผู้ต้องหา เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการรวบรวมพยานหลักฐาน มีผลเพียงทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวรับฟังไม่ได้เท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อกระบวนการสอบสวนทั้งคดี แต่อย่างไรก็ตาม มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่านเห็นว่า การสอบสวนที่ใช้กำลังบังคับ ขู่เช็ญ หลอกลวง ควรเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด ไม่ควรแต่เป็นเหตุทำให้การสอบสวนในส่วนนั้นเสียไปหรือไม่สามารถนำไปใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้เท่านั้น

(1.3) การสอบสวนและการฟ้องคดีใหม่ในคดีที่ศาลยกฟ้องด้วยเหตุที่ทำให้การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย พบว่า ในกรณีที่ศาลยกฟ้องด้วยเหตุที่ทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดนั้น อาจมีการสอบสวนและฟ้องคดีใหม่ได้ เนื่องจากการที่ศาลยกฟ้องด้วยเหตุดังกล่าวมิใช่กรณีที่ศาลวินิจฉัยเนื้อหาแห่ง

คดีอันจะทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามมาตรา 39 ดังนั้นหากมีการสอบสวนโดยมิชอบ พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจนำคดีมาฟ้องใหม่ได้ ไม่ต้องห้ามในเรื่องการฟ้องซ้ำ แต่อย่างไรก็ตามการสอบสวนและฟ้องคดีใหม่อาจเกิดปัญหาในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในครั้งหลัง เนื่องจากคดีอาจผ่านระยะเวลาไปเนิ่นนาน ส่งผลกระทบต่อพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ต้องรวบรวมใหม่ หรือบางคดีขาดอายุความไปแล้ว และจะเป็นการทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความเดือดร้อนจากการถูกดำเนินคดีซ้ำสองอีกครั้ง

(2) แนวทางแก้ไขปัญหาที่ทำให้เกิดการสอบสวนคดีอาญามิชอบด้วยกฎหมายอันเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด

(2.1) แนวทางการแก้ไขปัญหากล่าวถึงการสอบสวนนอกเขตอำนาจสอบสวนอันเป็นเหตุให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด เช่น หากพบการสอบสวนนอกเขตสอบสวนในชั้นสอบสวนหรือชั้นพิจารณาพิพากษาคดีก็ให้โอนคดีไปยังพนักงานสอบสวนหรือศาลที่มีเขตอำนาจโดยไม่ถือว่าการสอบสวนหรือพิจารณาคดีที่ได้ดำเนินการมาแล้วเสียไป เป็นต้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เห็นว่า การแก้ไขปัญหาก็ทำให้เกิดการสอบสวนที่มีชอบด้วยกฎหมายอันเป็นเหตุให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดนั้น ควรเริ่มทำการตรวจสอบเหตุที่อาจทำให้เกิดการสอบสวนที่มีชอบด้วยกฎหมายตั้งแต่ในชั้นสอบสวน หรือกรณีที่ตรวจพบในชั้นพนักงานอัยการก็ส่งให้พนักงานสอบสวนแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเร็ว มิฉะนั้นจำเลยอาจใช้เป็นข้อต่อสู้ในชั้นการพิจารณาคดีของศาล แต่มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่านเห็นว่าเรื่องเขตอำนาจสอบสวน พนักงานสอบสวนกับศาลอาจมีดุลพินิจไม่เหมือนกัน การสอบสวนนอกเขตอำนาจสอบสวนไม่ควรเป็นเหตุให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด เพราะสาระสำคัญในการสอบสวนก็เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของผู้ต้องหา มิใช่การพิสูจน์ว่าใครเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน ไม่ควรนำมาใช้เป็นเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณาคดีอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการ หากต้องไปเริ่มต้นทำการสอบสวนฟ้องคดีใหม่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งผู้เสียหายและผู้ต้องหา และกระทบต่อพยานหลักฐานที่อาจสูญหายไปแล้ว ดังนั้น แนวทางแก้ไขปัญหานั้นในส่วนเขตอำนาจสอบสวนจึงควรมีการแก้ไขกฎหมาย เช่น หากพบการสอบสวนนอกเขตอำนาจสอบสวนในชั้นสอบสวนหรือชั้นพิจารณาพิพากษาคดีก็ให้โอนคดีไปยังพนักงานสอบสวนหรือศาลที่มีเขตอำนาจโดยไม่ถือว่าการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ได้ดำเนินการมาแล้วเสียไป เป็นต้น

(2.2) มีแนวทางอย่างไรเพื่อป้องกันมิให้เกิดการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นเหตุให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เห็นว่า ควรมีระบบการตรวจสอบตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน เช่น เมื่อพนักงานสอบสวนรับคดีแล้วก็ให้เสนอผู้บังคับบัญชา ได้แก่ หัวหน้างานสอบสวน หัวหน้าสถานีตำรวจเพื่อตรวจสอบเขตอำนาจสอบสวน ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรพิจารณาปรับปรุงแบบฟอร์มในการตรวจสอบเบื้องต้นให้ครอบคลุมถึงปัจจัยที่ทำให้การสอบสวนชอบด้วยกฎหมาย ในชั้นพนักงานอัยการก็ต้องทำการพิจารณาเบื้องต้นว่าสำนวนคดีอาญาที่พนักงานสอบสวนส่งมานั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่อย่างเคร่งครัด เนื่องจากแนวคิดเรื่องเขตอำนาจสอบสวนคดีอาญาระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอาจไม่เหมือนกัน และชั้นศาลควรมีขั้นตอนกระบวนการเพื่อให้

พนักงานอัยการโจทก์แก้ฟ้องหรือถอนฟ้องเพื่อนำไปฟ้องใหม่ยังศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ มิใช่ยกฟ้องด้วยช่องว่างของกฎหมาย และพิจารณาแก้ไขกฎหมายเรื่องเขตอำนาจสอบสวนคดีอาญาให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปมาก และควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนเพื่อลดปัญหาการสอบสวนที่มีข้อขัดแย้งกฎหมาย

อภิปรายผล

การสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดนั้น ถือเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลมีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้โดยไม่ต้องมีผู้ใดร้องขอ หากศาลได้พิพากษายกฟ้องด้วยเหตุที่ว่า การสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ว่าสิทธิภาคีอาญามาฟ้องใหม่จะยังไม่ระงับไปตามมาตรา 39 (4) สามารถนำคดีนั้นมาฟ้องใหม่ได้ก็ตาม แต่ก็ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งกับผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย และสังคมด้วย กล่าวคือ

1) ผลกระทบต่อผู้เสียหาย หากศาลพิพากษายกฟ้องเพราะเหตุที่เกิดจากการสอบสวนโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้น จะเห็นได้ว่าความผิดพลาดบกพร่องนั้นมิได้เกิดขึ้นเพราะผู้เสียหายแต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่มีการสอบสวนนั้นมิได้กระทำโดยเจ้าพนักงานที่ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน การสอบสวนที่มีได้กระทำลงในเขตอำนาจสอบสวน การที่พนักงานสอบสวนไม่ได้แจ้งข้อหาให้กับผู้ต้องหาทราบ หรือการที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนในคดีความผิดต่อส่วนตัวโดยไม่มีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย การยกฟ้องด้วยเหตุเหล่านี้เป็นเหตุทำให้ผู้เสียหายเสียสิทธิในทางกฎหมาย เช่น การที่จะต้องเสียหายเพราะต้องฟ้องร้องคดีใหม่ การเสียสิทธิในยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยคืนทรัพย์สินหรือชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิด หรือการที่ศาลยกฟ้องเพราะพนักงานสอบสวนมิได้จัดให้ผู้เสียหายร้องทุกข์ในความผิดต่อส่วนตัวเสียก่อน หากผู้เสียหายร้องทุกข์ใหม่ก็อาจล่วงเลยระยะเวลาในการร้องทุกข์คดีความผิดต่อส่วนตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 เสียแล้ว เป็นต้น

2) ผลกระทบต่อผู้ต้องหา ในสถานการณ์ปัจจุบัน คดีอาญาที่มีความเกี่ยวพันกันหรือมีการกระทำผิดลงในหลายท้องที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางออนไลน์ เช่น การฉ้อโกง คดีความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ คดีค้ามนุษย์ คดีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น คดีเหล่านี้อาจก่อให้เกิดความสับสนต่อพนักงานสอบสวนว่าคดีนั้นเกิดขึ้นในท้องที่ของตนเองหรือไม่ อาจทำให้เกิดการปฏิเสธไม่ยอมรับคำร้องทุกข์ เพราะเกรงว่าหากรับคำร้องทุกข์และทำการสอบสวนไปแล้ว ศาลอาจพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีดังกล่าวไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนผู้นั้น ดังนั้นจึงอาจเกิดการเกี่ยงงอนในการรับคำร้องทุกข์และสอบสวนได้ ทั้งที่โดยความจริงแล้วหลักที่ว่าความผิดอาญาเกิดขึ้นที่ใดควรจะชำระที่นั่นนั้นไม่ควรถูกกระทบกระเทือน เพราะถือได้ว่าท้องที่ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายคือท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นทั้งหมด ศาลที่ชำระคดีจึงเป็นศาลใดศาลหนึ่งที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ที่จำเลยกระทำความผิดทั้งหมด หากศาลยกฟ้องเพราะเหตุว่าพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนนอกเขตอำนาจตามมาตรา 18 หรือมาตรา 19 และไม่มีอำนาจในการมีความเห็นทางคดีไม่ว่าจะงดการสอบสวน สั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องตามมาตรา 140, 141 หรือ 142 ก็ตาม อาจก่อให้เกิดปัญหาต่อมาคือเรื่องการห้ามดำเนินคดี

ซ้ำต่อผู้ต้องหา (ne bis in idem) หรือในกรณีที่ศาลยกฟ้องด้วยเหตุอื่นตามที่ได้กล่าวมาแล้วไม่ว่าจะกรณีใด คดีนั้นมิได้ทำการสอบสวนโดยเจ้าพนักงานที่ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน การที่พนักงานสอบสวนมิได้แจ้งข้อหาให้กับผู้ต้องหาทราบ หรือในคดีความผิดต่อส่วนตัวที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนไปโดยที่ผู้เสียหายมิได้มีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ แม้การยกฟ้องด้วยเหตุเหล่านี้จะไม่เป็นเหตุให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามมาตรา 39 (4) เพราะเหตุที่ศาลยังมีได้วินิจฉัยชี้ขาดเนื้อหาแห่งคดีก็ตาม แต่การนำคดีดังกล่าวมาทำการสอบสวนฟ้องร้องใหม่ย่อมเป็นเหตุให้จำเลยได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองจากการกระทำ ความผิดเพียงครั้งเดียว และมีข้อควรพิจารณาต่อไปว่า ในคดีที่ศาลยกฟ้องด้วยเหตุเหล่านี้ จะมีการนำคดีไปสู่การสอบสวนฟ้องคดีใหม่หรือไม่ เพราะเหตุที่บางคดีได้ผ่านพ้นไปเป็นเวลานานแล้ว หากต้องการสอบสวนใหม่จะรวบรวมพยานหลักฐานกันใหม่อย่างไร เนื่องจากอาจสูญหายไปเสียแล้ว เป็นต้น

3) ผลกระทบต่อสังคม หากพิจารณาว่าการยกฟ้องโดยเหตุว่าด้วยเรื่องเขตอำนาจสอบสวน ศาลฎีกาวินิจฉัยตลอดมาว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ว่าจำเลยจะไม่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวในศาลล่างทั้งสอง ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นอ้างได้ตาม มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบมาตรา 225 และแม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่คัดค้านอำนาจสอบสวนก็ไม่ทำให้การสอบสวนที่ปราศจากอำนาจนั้นกลับกลายเป็นการสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมายไปได้ จะเห็นได้ว่า ต้นทุนทางสังคม (social costs) ย่อมไม่คุ้มค่างับผลประโยชน์ทางสังคมที่ได้รับ (social benefits) จากการยกฟ้อง เพราะต้นทุนในเรื่องการปล่อยให้จำเลยที่มีหลักฐานว่าได้กระทำความผิดจริงได้รับการยกฟ้อง และกลับสู่สังคม รวมถึงต้นทุนในการดำเนินคดีใหม่อีกครั้งหนึ่ง น่าจะมีต้นทุนที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับ ประโยชน์ที่สังคมได้รับ อีกทั้งการยกฟ้องด้วยเรื่องดังกล่าวเหล่านี้มิใช่เป็นความผิดพลาดบกพร่องที่เกิดจากตัวผู้เสียหายแต่อย่างใด ผู้เสียหายมิได้มีหน้าที่ตรวจสอบดูว่าคดีนั้นผู้ที่ทำการสอบสวนเป็นเจ้าหน้าที่ที่ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนหรือไม่ คดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนคนนั้นหรือไม่ คดีมีการแจ้งข้อกล่าวหาหรือไม่ หรือแม้แต่กระทั่งความผิดต่อส่วนตัวที่ผู้เสียหายต้องทำการร้องทุกข์ตาม ระเบียบเสียก่อน การยกฟ้องด้วยเหตุเหล่านี้เป็นเหตุที่สามารถป้องกันแก้ไขได้ในชั้นการสอบสวน

ส่วนสาเหตุที่เกิดการสอบสวนโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด ที่กล่าวมาข้างต้นมีดังนี้

กรณีการสอบสวนที่มีได้กระทำโดยเจ้าพนักงานที่ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน เนื่องจาก สถานภาพกำลังพลของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนในแต่ละสถานีตำรวจมีจำนวน น้อยและไม่เพียงพอ บางครั้งจึงเกิดการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานอื่นไปช่วยราชการปฏิบัติ หน้าที่พนักงานสอบสวน โดยที่เจ้าพนักงานตำรวจผู้นั้นไม่มีคุณสมบัติในการทำหน้าที่พนักงานสอบสวน หรือในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจที่มีใช้พนักงานสอบสวนได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นผู้สอบสวนคดีวินัย แต่ กลับพบว่าเป็นผู้ทำสำนวนการสอบสวนคดีอาญาด้วย

กรณีการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่เกิดจากการที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนนอก เขตอำนาจสอบสวนของตน จึงไม่เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา 18 หรือมาตรา 19 และอาจเป็นพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำความเห็นทางคดีตามมาตรา 140, 141 หรือมาตรา 142 ได้ ซึ่งใน

กรณีนี้อาจเกิดจากความเข้าใจผิดในเขตอำนาจสอบสวนของตน โดยเฉพาะคดีที่มีความเกี่ยวพันกันหรือมีการกระทำความผิดต่อเนื่องกันในหลายท้องที่ พนักงานสอบสวนอาจเข้าใจว่าคดีเกิดในเขตอำนาจสอบสวนของตน แต่เมื่อถึงขั้นพิจารณาหรือพิพากษาแล้ว ศาลอาจพิจารณาเห็นว่าคดีดังกล่าวมิได้อยู่ในเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนผู้นั้น จึงพิพากษายกฟ้อง การสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในด้านเขตอำนาจสอบสวนนี้ อาจเป็นกรณีที่เกิดขึ้นจากการที่พนักงานสอบสวนและศาลมีความเห็นทางด้านเขตอำนาจสอบสวนที่แตกต่างกัน

กรณีการสอบสวนที่มีชอบด้วยกฎหมายที่เกิดจากการไม่แจ้งข้อหาให้กับผู้ต้องหาทราบ จากการศึกษาวีจยพบว่า สาเหตุเกิดจากการที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาให้กับผู้ต้องหาไม่ครบถ้วน ซึ่งอาจเกิดจากการที่คดีมีหลายข้อหาหรือเป็นการกระทำความผิดต่างกรรมต่างวาระกันหลายครั้ง จึงเป็นเหตุทำให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาไม่ครบถ้วน เมื่อถึงขั้นการพิจารณาของศาล ศาลจึงไม่อาจลงโทษจำเลยในการกระทำที่มิได้แจ้งข้อหาได้

กรณีการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่เกิดจากการสอบสวนคดีความผิดต่อส่วนตัวโดยไม่มีการร้องทุกข์ของผู้เสียหาย จากการศึกษาวีจยพบว่าสาเหตุดังกล่าวอาจเกิดจากความบกพร่องของพนักงานสอบสวนเองที่ไม่ได้พิจารณาข้อกฎหมายที่ได้กำหนดให้ความผิดฐานใดบ้างเป็นความผิดอันยอมความได้ หรืออาจเกิดจากการที่พนักงานสอบสวนมีความเห็นไม่ตรงกับศาล ตัวอย่างเช่น ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ต้องเป็นการกระทำความผิดต่อทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ซึ่งคำว่า “ทรัพย์ของผู้อื่น” นั้น ย่อมหมายความว่ารวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายโดยตรงจากเจ้าของทรัพย์ให้เป็นผู้ครอบครองดูแลรักษาทรัพย์นั้นด้วย เมื่อจำเลยยื่นยันต์เป็นของ ล. โดยที่ผู้เสียหายเพียงแต่ยืมจากเพื่อนรุ่นน้องมาใช้ โดยไม่ปรากฏว่า ล. ได้มอบหมายให้ผู้เสียหายเป็นผู้ครอบครองดูแลรักษาจำเลยยื่นยันต์ดังกล่าวโดยอาศัยสิทธิของเจ้าของทรัพย์ ผู้เสียหายจึงไม่ใช่ผู้เสียหายในความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ เมื่อ ล. ซึ่งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงไม่ได้แจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีแก่จำเลย พนักงานสอบสวนย่อมไม่มีอำนาจสอบสวนจำเลยในความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ การที่พนักงานสอบสวนสอบสวนจำเลยในความผิดฐานดังกล่าว จึงเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยมาตรา 121 วรรคสอง โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยในความผิดฐานนี้ และผู้เสียหายไม่มีอำนาจยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยรับผิดคดีใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3578/2564)

แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในชั้นการสอบสวนนั้น ควรให้หัวหน้าสถานีตำรวจทำการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนเบื้องต้นอย่างเคร่งครัด โดยพิจารณาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น หากพบว่ามีข้อบกพร่องในการสอบสวนด้วยเหตุดังกล่าว เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจมิได้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน ความผิดมิได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจสอบสวนของตน การที่พนักงานสอบสวนไม่แจ้งข้อกล่าวหาให้ครบถ้วน หรือการที่พนักงานสอบสวนมิได้จัดให้มีการร้องทุกข์ในความผิดต่อส่วนตัว หัวหน้าสถานีตำรวจจะได้ทำการแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าว หากมิได้ทำการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนในเบื้องต้นแล้วก็อาจเกิดปัญหาขึ้นในชั้นการพิจารณาพิพากษา ซึ่งไม่อาจแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างทันท่วงที

บทสรุป

การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ดำรงตำแหน่งใน 4 สาขา ได้แก่ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน และนักวิชาการด้านกฎหมาย พบว่าปัญหาที่ทำให้เกิดการสอบสวนคดีอาญาที่มีข้อขัดแย้งกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด มีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ ได้แก่ บุคคลที่ทำการสอบสวนมิได้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนมิได้ทำการสอบสวนคดีที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจสอบสวนของตนเอง การที่พนักงานสอบสวนไม่แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ต้องหาทราบ และในคดีความผิดต่อส่วนตัวพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยมิได้มีการร้องทุกข์จากผู้เสียหายก่อน การสอบสวนที่มีข้อขัดแย้งกฎหมายด้วยเหตุที่กล่าวมานี้เป็นเหตุบกพร่องอย่างร้ายแรงถึงขนาดทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง ส่วนการสอบสวนที่มีข้อขัดแย้งกฎหมายประการอื่น เช่น การสอบสวนที่ไม่มีการจัดให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมฟังการถามปากคำในคดีที่ผู้ต้องหาเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี การไม่จัดหาทนายความให้ผู้ต้องหา การที่พนักงานสอบสวนให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือกระทำโดยมิชอบ ฯลฯ นั้น เป็นเพียงเหตุที่ทำให้ศาลไม่รับฟังเป็นพยานหลักฐานเท่านั้น พนักงานอัยการยังคงมีอำนาจฟ้องผู้ต้องหาอยู่ อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ทำให้การสอบสวนมีข้อขัดแย้งกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่านได้กล่าวว่า อาจเกิดจากความเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เหมือนกัน ได้แก่ ด้านเขตอำนาจสอบสวนหรือการแจ้งข้อกล่าวหาให้กับผู้ต้องหาไม่ครบถ้วน ทำให้พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวนและพนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องนั่นเอง

ส่วนการแก้ไขปัญหาเพื่อไม่ให้เกิดการสอบสวนที่มีข้อขัดแย้งกฎหมายอันเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เห็นว่าต้องมีระบบการตรวจสอบการดำเนินการสอบสวนในเบื้องต้นให้ถูกต้องครบถ้วน หากไม่แน่ใจว่าถูกต้องหรือไม่ ควรมีการสอบถามหารือกับพนักงานอัยการ แต่อย่างไรก็ตามมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่านมีความเห็นว่าควรมีการแก้ไขหลักกฎหมายในเรื่องเขตอำนาจสอบสวนที่ไม่ควรถึงขนาดเป็นเหตุทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด เนื่องจากได้ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานมาครบถ้วนแล้ว การยกฟ้องด้วยเหตุดังกล่าวย่อมไม่เป็นผลดีต่อผู้เสียหายและจำเลย ซึ่งในเบื้องต้นก็ควรให้ความรู้แก่พนักงานสอบสวนเพื่อลดปัญหาการสอบสวนที่มีข้อขัดแย้งกฎหมายดังกล่าว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) กรณีมีการสอบสวนนอกเขตอำนาจการสอบสวน ศาลฎีกาได้วางแนวคำพิพากษาไว้ตลอดมาว่าการที่พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวนเนื่องจากความผิดที่เกิดขึ้นมิได้อยู่ในเขตอำนาจสอบสวนตามมาตรา 18 หรือมาตรา 19 ซึ่งส่งผลให้พนักงานสอบสวนที่สรุปสำนวนทำความเห็นทางคดีส่งไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาตามมาตรา 140, 141 หรือมาตรา 142 จึงมีใช้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ศาลฎีกาถือว่าการสอบสวนนั้นบกพร่องในสาระสำคัญ เท่ากับไม่มีการสอบสวนคดีนั้นมาก่อน ส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องตามมาตรา 120 ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 18 หรือมาตรา 19 โดยการ

เพิ่มเติมวรรคสุดท้ายของบทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าว หากพบว่าการสอบสวนนอกเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนในชั้นการสอบสวนหรือชั้นพิจารณาพิพากษาของศาลก็ให้ออการสอบสวนหรือ การพิจารณาพิพากษาคดีนั้นไปยังพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่รับผิดชอบหรือศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ให้ถือว่า การสอบสวน การพิจารณาหรือพิพากษาที่ผ่านมาชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้การสอบสวนยังคงมีการยึดโยงกับท้องที่ที่เกิดเหตุอยู่ และยังให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในฐานะประธานแห่งคดีที่จะไม่ตกเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองจากการกระทำเพียงครั้งเดียวไม่ให้ถูกสอบสวน พิจารณาหรือพิพากษาซ้ำซ้อน

(2) กรณีการสอบสวนที่มีชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ การสอบสวนที่มีได้กระทำโดยผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน ไม่มีการแจ้งข้อหาให้กับผู้ต้องหาทราบ และการสอบสวนในคดีความผิดต่อส่วนตัวโดยไม่มีการร้องทุกข์ของผู้เสียหาย ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ศาลฎีกาได้วางแนวคำวินิจฉัยว่า การสอบสวนที่เกิดขึ้นในกรณีดังกล่าวถือว่าบกพร่องในสาระสำคัญ เท่ากับไม่มีการสอบสวนในคดีนั้นมาก่อน ส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องตามมาตรา 120 นั้นชอบแล้ว แต่อย่างไรก็ตามการยกฟ้องด้วยเหตุดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องถูกสอบสวน พิจารณาและพิพากษาคดีใหม่ ซึ่งไม่แน่ว่าจะมีการดำเนินการใหม่หรือไม่ หากไม่มีการสอบสวนฟ้องร้องคดีใหม่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและสิทธิของผู้เสียหายในอันที่จะฟ้องร้องให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการกระทำความผิดนั้น แต่หากมีการสอบสวนฟ้องร้องเป็นคดีใหม่ก็จะส่งผลกระทบต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีนั้นที่จะต้องเดือดร้อนซ้ำสองจากการกระทำความผิดเพียงครั้งเดียว เพราะฉะนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา เช่น การให้หัวหน้าสถานีตำรวจทำการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้การสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น หากพบความผิดพลาดบกพร่องก็ให้รีบดำเนินการแก้ไขปัญหา ดังกล่าว หากไม่แน่ใจว่าถูกต้องหรือไม่ เช่น ในความผิดเกี่ยวพันกันหลายท้องที่ การจะเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือไม่ เห็นควรให้หาหรือไปยังพนักงานอัยการเสียก่อน เป็นต้น แนวทางดังกล่าวก็จะทำให้การสอบสวนที่เกิดข้อผิดพลาดบกพร่องในสาระสำคัญลดน้อยลงได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การสอบสวนที่มีชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ การสอบสวนที่กระทำโดยเจ้าพนักงานที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน การสอบสวนนอกเขตอำนาจสอบสวน การสอบสวนที่มีได้มีการแจ้งข้อหาให้กับผู้ต้องหาทราบก่อน และการสอบสวนในคดีความผิดต่อส่วนตัวที่ไม่มีการร้องทุกข์ตามระเบียบของผู้เสียหาย เป็นเหตุที่ศาลเห็นว่าบกพร่องในสาระสำคัญ ถือว่าไม่มีการสอบสวนคดีนั้นมาก่อน และพิพากษายกฟ้องเป็นผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม ทั้งตัวผู้เสียหายและตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในอันที่จะต้องทำการ

สอบสวนใหม่ทั้งหมด ซึ่งเหตุดังกล่าวไม่ควรจะเกิดขึ้นและเป็นเหตุที่ป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นได้ แม้จะยังไม่มี การแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือแนวคำพิพากษาฎีกาที่วางแนววินิจฉัยไว้ดังที่ได้กล่าวมา แต่แนวทางเบื้องต้นที่สามารถทำได้สะดวกและรวดเร็วกว่าก็คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน เช่น คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลง 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา กรณีการตรวจสอบสำนวนเบื้องต้นและเมื่อสรุปสำนวนการสอบสวน เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ ต้องให้หัวหน้าพนักงานสอบสวน และผู้กำกับการสถานีตำรวจทำการตรวจสอบเหตุแห่งการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเหล่านี้เสียก่อน หากไม่แน่ใจว่าถูกต้องหรือไม่ เช่น กรณีเขตอำนาจสอบสวน ให้หารือไปยังพนักงานอัยการและศาล ข้อเสนอเหล่านี้จะช่วยลดจำนวนคดีที่เกิดขึ้นจากการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ และจะช่วยให้ ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Chakkapong Wiwatwanit. (2010). Principle and Theory of Inquiry). (4th ed.). Nonthaburi: Apisara Intergroup. (In Thai)
- Chonlada Jintasatean. (2010). The exception of exclusionary rule on improperly evidence under section 226/1 of Thai Criminal Procedure Code. (Master of laws thesis). Thammasat University. (In Thai).
- Isravut Onnom. (1998). The exclusionary rule. (Master of laws thesis). Dhurakij Pundit University. (In Thai).
- Kanit Nanakorn. (2012). Criminal Procedure. (8th ed.). Bangkok: Winyuchon. (In Thai)
- Kanit Nanakorn. (2018). Criminal Procedure. (9th ed.). Bangkok: Winyuchon. (In Thai)
- Khemchai Chutiwong. (1998). Criminal Procedure. (6th ed.). Bangkok: Nitibannakan. (In Thai)
- Kunthasut Arunsuda. (2020). Decisions of the supreme court involving unlawful investigations. (Master of laws thesis). Thammasat University. (In Thai).
- Punlop Padchaivong. (2006). The reopening of criminal case: study on the reopening of criminal case which is detrimental to the defendant. (Master of laws thesis). Dhurakij Pundit University. (In Thai).
- Sanyalux Panwattanalikit. (2009) The efficiency in the criminal procedure: studies in the pre-trial stage and trial stage. (Master of laws thesis). Thammasat University. (In Thai).
- Sutida Kanchanawongse. (2007). Double jeopardy in the official's level. (Master of laws thesis). Dhurakij Pundit University. (In Thai).

Tassanee Angsanant. (1993). Double investigation. (Master of laws thesis).

Chulalongkorn University. (In Thai).

Yingphan Khamphuwiang. (2012). Jurisdictional investigation in Criminal cases. (Master of laws thesis). Thammasat University. (In Thai).

